МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА НАЦІОНАЛЬНОГО, МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

РОЛЬ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ У ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА

Кваліфікаційна робота (проєкт)

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконав: студент ІІ курсу 10-283 М група
Спеціальності:
262 “Правоохоронна діяльність”
Освітньо-професійної програми
«Правоохоронна діяльність»
Маркарян Альберт Робертович

Керівник **к.ю.н., доц. Гавловська А.О.**

Рецензент **д.ю.н., проф. Шкута О.О.**

Івано-Франківськ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП 3
РОЗДІЛ 1. МІЖНАРОДНИЙ МЕХАНІЗМ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ 9
1.1. Міжнародні договори та конвенції у сфері протидії корупції 9
1.2. Практика застосування кримінально-правових засобів протидії корупції у країнах Європейського Союзу 14
1.3. Роль міжнародних організацій щодо удосконалення кримінально-правових механізмів протидії корупції 20
РОЗДІЛ 2. НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА УКРАЇНИ У ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ 28
2.1. Нормативно-правова основа притягнення до відповідальності за корупційні дії 28
2.2. Інститути та механізми реалізації кримінально-правових засобів у протидії корупції 38
2.3. Проблеми та перспективи розвитку національної системи протидії корупції в Україні 45
ВИСНОВКИ 54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 58

ВСТУП

Актуальність теми. Корупція є однією з найсерйозніших загроз для розвитку сучасного суспільства та державного управління, яка підриває принципи правової держави, завдає значних економічних збитків, руйнує довіру до органів влади та перешкоджає інтеграції держав у міжнародне співтовариство. В умовах глобалізації проблема протидії корупції набула особливої гостроти, адже корупційні правопорушення стали наднаціональними за своєю природою. Міжнародні організації та країни активно співпрацюють для створення дієвих механізмів запобігання корупції та забезпечення відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення. Україна, як держава, яка прагне інтеграції до Європейського Союзу та закріплення демократичних стандартів, також повинна активно боротися з корупцією та відповідати міжнародним стандартам. Правове регулювання протидії корупції залишається одним із ключових завдань українського законодавства, особливо в контексті приведення національного кримінального права у відповідність із міжнародними зобов'язаннями. Ще більш актуальним це питання стає в контексті сучасного військового стану, коли необхідність збереження та зміцнення державних ресурсів, а також забезпечення прозорого використання бюджетних коштів набуває критичного значення.

В умовах війни боротьба з корупцією набуває нових викликів і пріоритетів. Зростає необхідність забезпечення належного контролю за оборонними закупівлями, використанням гуманітарної допомоги, а також прозорого розподілу фінансової допомоги від міжнародних партнерів. Це вимагає від держави не лише вдосконалення механізмів контролю, але й зміцнення правових гарантій захисту викривачів

корупції, а також забезпечення ефективної роботи антикорупційних органів.

Таким чином, протидія корупції в Україні вимагає комплексного підходу, який поєднує міжнародні стандарти, адаптовані до національних умов, із врахуванням викликів, що виникають у зв'язку із поточними політичними та економічними обставинами, зокрема військовим станом. Саме тому дослідження правових засобів протидії корупції, особливо в контексті міжнародно-правових норм, має важливе значення для забезпечення належного рівня правопорядку в Україні.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційну роботу виконано в контексті наукових досліджень відповідно до Стратегія розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 рр. (затверджено Постановою загальних борів НАПрН України від 26.03.21 р. від 12-21), тематики науково-дослідної роботи кафедри національного, міжнародного права та правоохоронної діяльності факультету бізнесу і права Херсонського державного університету «Теоретичні та практичні проблеми розвитку окремих галузей права» (номер державної реєстрації – 0124U002381). Тему кваліфікаційної роботи затверджено Вченою радою Херсонського державного університету (наказ №199-Д/200-Д від 05.04.2024 р.).

Метою дослідження є комплексний аналіз міжнародно-правових механізмів боротьби з корупцією та їх впливу на національне законодавство України, а також оцінка ефективності імплементації міжнародних антикорупційних стандартів у правову систему України.

Для досягнення мети дослідження були поставлені такі завдання:

1. Проаналізувати міжнародні договори та конвенції у сфері протидії корупції.

2. Охарактеризувати практику застосування кримінально-правових засобів протидії корупції у країнах Європейського Союзу.

3. Дослідити роль міжнародних організацій щодо удосконалення кримінально-правових механізмів протидії корупції.

4. Визначити нормативно-правову основу притягнення до відповідальності за корупційні дії.

5. Обґрунтувати інститути та механізми реалізації кримінально-правових засобів у протидії корупції.

6. Проаналізувати проблеми та перспективи розвитку національної системи протидії корупції в Україні.

Аналіз публікацій за тематикою дослідження. Для всебічного та повного дослідження питання були використані наукові праці таких вчених, як О. С. Бондаренко, В. М. Дубас, Д. О. Іщук, А. Пахлеванзаде, Р. О.Содомора, Н. О. Філіпська, Я. М Яковенко.

Об’єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі протидії корупції як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Предметом дослідження є міжнародно-правові норми, які регулюють питання боротьби з корупцією, механізми їх реалізації, а також національні правові інструменти імплементації цих норм в українське законодавство.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному аналізі кримінально-правових засобів протидії корупції з акцентом на міжнародний досвід та національну практику України. У процесі дослідження було виявлено, як міжнародні договори та конвенції, зокрема Конвенція ООН проти корупції, впливають на формування кримінально-правових норм в Україні. Оцінка ефективності імплементації міжнародних стандартів у національне законодавство вказує на певні успіхи, але також виявляє й наявні проблеми, які потребують термінового вирішення.

Дослідження містить детальний аналіз практики застосування кримінально-правових засобів у країнах Європейського Союзу, що

дозволило виявити найбільш успішні моделі боротьби з корупцією, які можуть бути адаптовані для українських умов. Вивчено також вплив міжнародних організацій, таких як Transparency International та Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), на удосконалення кримінально-правових механізмів протидії корупції. Розкрито їхню роль у формуванні рекомендацій для національних урядів, що сприяють підвищенню ефективності антикорупційної політики.

Особлива увага приділяється аналізу нормативно-правової бази притягнення до відповідальності за корупційні дії в Україні. Визначені недоліки в цій базі відкривають нові перспективи для вдосконалення законодавства та практики його застосування. Також оцінено сучасні проблеми національної системи протидії корупції, включаючи функціонування правоохоронних органів та інституцій, що відповідають за боротьбу з корупцією.

Теоретичне та практичне значення теми. Теоретичне значення роботи полягає в систематизації та узагальненні міжнародних норм і стандартів боротьби з корупцією, їх правової природи, структури та принципів застосування. Дослідження сприяє розширенню наукових знань про функціонування міжнародних антикорупційних механізмів, їх інтеграцію в правові системи держав, зокрема України, а також вплив цих стандартів на національне законодавство. Крім того, дана робота вивчає суттєві проблеми, що виникають при імплементації міжнародних антикорупційних норм у національну правову систему. В теоретичному контексті дослідження допомагає глибше розкрити взаємозв’язок між національними та міжнародними правовими нормами у сфері протидії корупції, а також сприяє розвитку правової науки щодо питань гармонізації законодавства та відповідності національних норм міжнародним вимогам.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що висновки, отримані в ході аналізу міжнародних та національних правових актів у сфері боротьби з корупцією, можуть бути використані для вдосконалення національного законодавства України. Пропозиції, розроблені в ході дослідження, спрямовані на усунення прогалин і суперечностей у чинному законодавстві, що регулює антикорупційну діяльність. Це дозволить покращити ефективність правозастосовної практики, зокрема, щодо запобігання, виявлення та притягнення до відповідальності за корупційні правопорушення. Окрім того, практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані у процесі підготовки та розробки нових законодавчих ініціатив у сфері боротьби з корупцією. Отримані дані мають потенціал для підвищення якості професійної підготовки фахівців у галузі права, зокрема, суддів, прокурорів та адвокатів, що займаються антикорупційною діяльністю. Вони також можуть бути корисними для державних органів, які займаються розробкою політик та заходів, спрямованих на попередження та протидію корупційним правопорушенням.

Методи дослідження. У процесі роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, що дозволило ґрунтовно дослідити проблему боротьби з корупцією на національному та міжнародному рівнях. Зокрема, застосовано наступні методи:

1. Метод аналізу та синтезу, які дали змогу розчленувати об'єкт дослідження на складові елементи, вивчити їх окремо та синтезувати отримані знання для комплексного розуміння проблеми.

2. Метод порівняння, завдяки якому проведено порівняння різних підходів до боротьби з корупцією, виявлено особливості національної та зарубіжної антикорупційної практики.

3. Системний підхід, що забезпечив комплексний розгляд антикорупційних заходів у взаємозв'язку їх складових частин, дозволив оцінити їх ефективність у контексті цілісної системи протидії корупції.

4. Правове моделювання, яке дало змогу створити та проаналізувати моделі правових механізмів протидії корупції, спрямованих на посилення відповідальності та прозорості в роботі державних органів.

Для дослідження міжнародно-правових аспектів боротьби з корупцією використовувався метод порівняльно-правового аналізу, що допоміг проаналізувати міжнародні стандарти та найкращі практики в антикорупційній сфері, порівняти їх із національним законодавством і виявити можливості для інтеграції передових практик у вітчизняну систему.

Структура роботи. Робота складається з вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1
МІЖНАРОДНИЙ МЕХАНІЗМ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

1.1. Міжнародні договори та конвенції у сфері протидії корупції

Корупція супроводжувала людство протягом усієї його історії. Спочатку вона мала локальний або національний характер, але з початку XX століття корупція поширилася на нові рівні та масштаби. Сьогодні це глобальна проблема, яка привертає увагу міжнародної спільноти. Корупція впливає на інтереси та добробут більшості країн, оскільки жодна держава не може вважати себе повністю захищеною від цього явища.

Корупція є універсальним явищем, яке існує в будь-якому суспільстві, незалежно від його рівня розвитку чи політичної системи. Спільною характеристикою для всіх країн є те, що корупція засуджується в будь-якій культурі та сприймається як негативне явище, яке шкодить економічному, політичному та соціальному розвитку. У більшості країн існує антикорупційне законодавство, яке спрямоване на боротьбу з цим явищем, однак масштаби та ефективність заходів суттєво варіюються.

Проблема корупції залишається однією з найсерйозніших перешкод на шляху розвитку України. Незважаючи на багаторічні зусилля щодо впровадження реформ та прийняття антикорупційного законодавства, корупція продовжує гальмувати економічний розвиток, підривати довіру до державних інститутів і сприяти політичній нестабільності. Вона проникає у різні сфери життя – від державного управління до приватного сектора, що ускладнює впровадження ефективних реформ і покращення рівня життя громадян [1, с. 66].

На міжнародному рівні боротьба з корупцією також є пріоритетом. Міжнародна спільнота, прагнучи виробити ефективні механізми запобігання та викорінення цього явища, прийняла низку міжнародних договорів та угод, які служать орієнтиром для національних антикорупційних заходів. Ці міжнародні інструменти спрямовані на посилення співпраці між державами в боротьбі з корупцією, а також на стандартизацію відповідних правових норм і процедур.

До ключових міжнародних договорів у сфері протидії корупції належать наступні документи (наведемо їх короткий огляд).

Міжамериканська конвенція щодо протидії корупції, прийнята Організацією американських держав у 1996 році, яка набула чинності в 1997 році. Це перший міжнародний договір, що стосується протидії корупції і встановлює конкретні зобов'язання для держав-членів [2].

Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією, що стосується посадових осіб Європейських спільнот або посадових осіб держав-членів ЄС, прийнята Радою Європейського Союзу в 1999 році. Вона встановлює правові рамки для переслідування корупційних діянь, пов'язаних з посадовими особами, які працюють в структурах ЄС або в державах-членах [3].

Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) 1999 року, яка набула чинності в 2002 році. Вона зобов'язує держави-члени запроваджувати кримінальне переслідування за корупційні правопорушення, як у приватному, так і в державному секторах [4].

Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (UNCAC) 2003 року, яка набула чинності в 2005 році. Це найширший міжнародний інструмент у сфері боротьби з корупцією, який передбачає комплексні заходи щодо запобігання, криміналізації корупційних діянь, а також міжнародну співпрацю та відновлення активів [5].

Взагалі, Україна є учасницею багатьох із зазначених міжнародних угод і активно працює над імплементацією їх положень у національне

законодавство. Це включає реформування правової системи, створення спеціалізованих антикорупційних органів (таких як НАБУ та САП), а також участь у міжнародних ініціативах з моніторингу і оцінки прогресу в боротьбі з корупцією.

Імплементація норм міжнародного права у сфері боротьби з корупцією є важливою складовою формування глобального антикорупційного порядку, а також ключовою умовою для забезпечення ефективної боротьби з корупцією на національному рівні. Міжнародні угоди, такі як Конвенція ООН проти корупції (UNCAC) чи Конвенції Ради Європи, пропонують універсальні стандарти та механізми, спрямовані на запобігання і протидію корупційним проявам. Їхня імплементація надає державам орієнтири для створення прозорої і відповідальної системи державного управління. Водночас, практична реалізація цих норм залежить від їх адаптації до національних правових систем і реалій кожної країни [6, с. 178].

Аналіз міжнародного досвіду показує, що законодавство багатьох країн характеризується фрагментарністю при впровадженні положень міжнародних антикорупційних актів. Це означає, що держави часто імплементують лише окремі частини міжнародних стандартів, що призводить до вибірковості в застосуванні цих норм і, як наслідок, знижує ефективність правозастосування. У таких умовах норми міжнародного права не завжди стають повноцінною частиною національного правопорядку, що ускладнює боротьбу з корупцією на практиці.

В Україні імплементація міжнародних антикорупційних стандартів також стикається зі значними проблемами. Попри те, що країна взяла на себе зобов’язання впроваджувати ці стандарти, їх повноцінна реалізація залишається на недостатньому рівні. Однією з ключових проблем є відсутність дієвого механізму відповідальності за невиконання або неналежне виконання міжнародних зобов’язань. Це означає, що навіть

після ратифікації міжнародних угод, уряди не завжди можуть забезпечити вчасне та якісне впровадження їх положень у національне законодавство [7, с. 132].

Іншою проблемою є те, що норми, передбачені міжнародними стандартами, часто не знаходять адекватного відображення в національному законодавстві або впроваджуються формально. У багатьох випадках закони ухвалюються, але не супроводжуються належними механізмами контролю та правозастосування. Це створює ситуацію, коли антикорупційні положення існують на папері, але не працюють у реальному житті. Наприклад, ухвалення нормативних актів про фінансовий контроль державних службовців без створення ефективних інструментів моніторингу та контролю залишає такі положення лише декларативними.

Важливо зазначити, що для ефективної імплементації міжнародних антикорупційних стандартів необхідно не лише адаптувати їх до національного законодавства, але й створити інституційні умови для їх реалізації. Це включає посилення спроможностей правоохоронних і судових органів, забезпечення їх незалежності, прозорості і підзвітності. Також необхідно забезпечити належне фінансування антикорупційних ініціатив та підтримку з боку суспільства і медіа, що сприятиме підвищенню рівня громадянської свідомості щодо важливості боротьби з корупцією.

Окрім цього, важливу роль відіграє міжнародний моніторинг та співпраця. Участь України в міжнародних організаціях, таких як GRECO (Група держав проти корупції Ради Європи) або ОЕСР, створює додаткові можливості для отримання рекомендацій та оцінки прогресу в реалізації антикорупційних заходів. Такі організації забезпечують зовнішній контроль і допомагають Україні виявляти недоліки у впровадженні міжнародних стандартів [8, с. 14].

Отже, для успішної боротьби з корупцією Україна повинна не лише адаптувати міжнародні антикорупційні стандарти до національного законодавства, але й забезпечити їхню дієву реалізацію. Це вимагає систематичної роботи над підвищенням ефективності правової та інституційної бази, а також налагодження ефективного механізму моніторингу та відповідальності за невиконання взятих на себе зобов'язань.

Ще однією важливою проблемою у впровадженні міжнародних стандартів протидії корупції є недостатнє залучення громадськості та інститутів громадянського суспільства до цього процесу. Громадськість відіграє ключову роль у контролі за виконанням антикорупційних зобов'язань, а також у забезпеченні прозорості державних інституцій. Однак, на практиці, рівень участі громадян у прийнятті рішень і впровадженні антикорупційних реформ залишається недостатнім.

Громадянське суспільство та організації, які займаються питаннями антикорупції, є важливими учасниками у моніторингу державної політики. Вони можуть забезпечувати контроль за діяльністю урядових структур, ініціювати публічні дискусії, сприяти незалежному розслідуванню корупційних скандалів, а також висвітлювати інформацію про корупційні практики у ЗМІ. Залучення громадськості також допомагає формувати соціальний тиск на владу та політичні еліти, стимулюючи їх до більш рішучих дій у сфері боротьби з корупцією.

Проте в Україні існують значні перешкоди для активного залучення громадян до процесу антикорупційних реформ. Це включає як недостатню обізнаність громадян про механізми участі, так і обмежені можливості громадських організацій для впливу на ухвалення рішень. Державні інституції нерідко ігнорують рекомендації або критику з боку громадських організацій, а доступ до інформації про хід антикорупційних реформ залишається обмеженим. Це призводить до того, що громадськість часто виявляється осторонь від важливих

процесів, а можливості для громадського контролю та впливу на політику залишаються обмеженими.

Залучення громадян до процесів протидії корупції є також важливим для підвищення рівня суспільної довіри до реформ. Ефективна антикорупційна політика потребує активної участі всіх зацікавлених сторін, включно з громадськістю, яка повинна мати можливість впливати на ухвалення рішень і контролювати їх виконання. Суспільний контроль може стати ефективним механізмом для запобігання корупційним діям, особливо на місцевому рівні, де корупція найчастіше залишається непоміченою або ігнорується [9, с. 105].

Підсумовуючи, можна зазначити, що в останні роки Україна зробила значний прогрес у посиленні антикорупційного законодавства та адаптації його до міжнародних стандартів. Проте залишається низка викликів, зокрема недостатнє залучення громадянського суспільства до процесу впровадження реформ. Для досягнення реальної ефективності у боротьбі з корупцією необхідно забезпечити ширшу участь громадян у процесі моніторингу, контролю і прийняття рішень. У сучасних умовах вивчення міжнародних стандартів боротьби з корупцією та участь громадськості в антикорупційних процесах стають дедалі важливішими як для звичайних громадян, так і для правозастосовних органів. Тільки через поєднання зусиль держави, громадськості та міжнародних партнерів можна досягти довгострокових результатів у подоланні корупції.

1.2. Практика застосування кримінально-правових засобів протидії корупції у країнах Європейського Союзу

Модель розвитку корупції безпосередньо пов’язана з правовими системами та умовами їх вдосконалення. Це означає, що правове середовище, в якому функціонує держава, має значний вплив на

виникнення та поширення корупції. У країнах з нестабільними або недостатньо розвиненими правовими системами корупція часто процвітає через відсутність ефективних механізмів контролю та відповідальності. Водночас, у державах із сильними та прозорими правовими інститутами корупційні ризики значно знижуються.

Заходи запобігання корупції можуть бути як універсальними, так і специфічними для кожної країни. Універсальні заходи закріплені в міжнародно-правових актах і спрямовані на створення єдиних стандартів для всіх країн. Вони включають формування ефективних антикорупційних законодавчих актів, що регулюють діяльність державних органів і чиновників, пропаганду законослухняної та високоморальної поведінки серед державних службовців, а також систематичний моніторинг корупційних процесів на всіх рівнях управління. Це передбачає не лише реагування на корупцію, але й попередження таких проявів за допомогою підвищення стандартів правопорядку та вдосконалення етичних норм у суспільстві.

До універсальних заходів також належить удосконалення методів забезпечення правопорядку та правосуддя, оскільки ефективні судові та правоохоронні органи є основою для стримування корупції. Такі органи мають бути незалежними та здатними здійснювати об’єктивне розслідування корупційних кримінальних правопорушень, незалежно від політичного чи економічного тиску [10, с. 54].

Однак, корупція проявляється в різних країнах по-різному, і тому специфічні заходи боротьби з нею мають враховувати національні особливості. Для кожної країни характерні свої виклики у боротьбі з корупцією, що залежать від політичного устрою, економічного розвитку, культурних традицій та історичних умов. Наприклад, у деяких країнах корупція тісно пов’язана з патронатом або політичною протекцією, в інших – з неформальними економічними структурами або слабкістю правоохоронних органів. Тому поряд з універсальними підходами

необхідно впроваджувати національні стратегії, адаптовані до конкретних обставин.

Для успішної боротьби з корупцією кожна країна повинна розробляти власні антикорупційні програми, які б враховували місцеві умови та специфічні виклики. Це може включати, наприклад, реформування системи державного управління, посилення відповідальності за корупційні дії, удосконалення процедур державних закупівель і ліцензування, створення незалежних антикорупційних органів, що мають достатні повноваження та ресурси для боротьби з корупцією.

Таким чином, ефективна антикорупційна політика має поєднувати як міжнародні стандарти, що забезпечують загальні підходи до боротьби з корупцією, так і національні заходи, які враховують особливості кожної держави. Тільки через гармонізацію універсальних і специфічних підходів можливо досягти значних результатів у подоланні корупційних викликів на глобальному рівні [11, с. 36].

Ідея криміналізації незаконного збагачення вперше була реалізована в американському законодавстві як частина спроби посилити контроль за відмиванням грошових коштів та іншими економічними кримінальними правопорушеннями. Основною метою таких заходів було виявлення невідповідностей між офіційними доходами державних службовців та їхніми фактичними статками, що дозволяло переслідувати випадки корупції навіть за відсутності прямих доказів отримання хабара. Це стало потужним інструментом у боротьбі з корупційними схемами та тіньовими доходами, які накопичувалися через неправомірне використання службових повноважень.

Важливим кроком у впровадженні міжнародних стандартів щодо криміналізації незаконного збагачення стало його закріплення в інших міжнародних документах. Наприклад, Конвенція Організації Об’єднаних Націй проти корупції (UNCAC), прийнята в 2003 році, встановила цей

вид кримінального правопорушення як важливий елемент міжнародної антикорупційної політики. Стаття 20 цієї Конвенції рекомендує державам учасникам криміналізувати незаконне збагачення, тобто значне збільшення активів публічного службовця, яке він не може пояснити законними джерелами. Незважаючи на те, що ця норма не є обов'язковою для виконання всіма країнами, її включення до Конвенції продемонструвало важливість цієї проблеми для міжнародної спільноти [5].

В Україні ідея криміналізації незаконного збагачення також знайшла своє відображення в законодавстві. Відповідний склад кримінального правопорушення був введений у національне законодавство в рамках антикорупційної реформи, спрямованої на гармонізацію правової системи з міжнародними стандартами, зокрема з положеннями Конвенції ООН проти корупції [5]. Однак, імплементація цього положення стикнулася з певними труднощами, зокрема у 2019 році Конституційний Суд України визнав кримінальну відповідальність за незаконне збагачення неконституційною, що викликало значний резонанс у суспільстві та серед міжнародних партнерів країни. В подальшому було здійснено спроби реінтегрувати цю норму в українське законодавство з урахуванням зауважень Конституційного Суду [13].

Отже, криміналізація незаконного збагачення стала важливим елементом міжнародної антикорупційної політики, а також ключовим інструментом у боротьбі з корупцією на національному рівні. Її впровадження дозволяє створити правові механізми для виявлення та переслідування корупційних кримінальних правопорушень, навіть за відсутності прямих доказів неправомірних дій, що робить її потужним інструментом у запобіганні корупції в усьому світі.

На Європейському континенті боротьба з корупцією здійснюється в рамках кількох ключових міжнародних документів, таких як

Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією та Конвенція Європейського Союзу, прийнята на основі Договору про Європейський Союз [5]. Ці документи спрямовані на протидію корупційним діям, зокрема серед посадовців Європейських Співтовариств та держав-членів ЄС. Проте, в них відсутні конкретні згадки про таке кримінальне діяння, як «незаконне збагачення». Це вказує на певну особливість підходу європейських інституцій до боротьби з корупцією, яка орієнтована більше на загальні принципи протидії корупційним практикам і зловживанням, ніж на окремі види кримінального правопорушення, такі як незаконне збагачення.

Одним із перших важливих міжнародних кроків у напрямку криміналізації незаконного збагачення стало прийняття Генеральною Асамблеєю ООН Конвенції проти корупції 31 жовтня 2003 року. Стаття 20 цього документа рекомендує державам розглянути питання про криміналізацію незаконного збагачення – тобто значного збільшення доходів посадової особи, яке вона не може розумно пояснити законними джерелами [5]. Цей підхід базується на концепції, що посадова особа, яка не може надати належне пояснення походження своїх активів, повинна нести відповідальність за можливі корупційні дії [12, с. 49].

Важливо зазначити, що положення статті 20 «Незаконне збагачення» під час розробки Конвенції ООН проти корупції викликало чимало суперечок. З одного боку, прихильники цієї статті вважали її необхідним інструментом для боротьби з корупцією на високих рівнях влади, особливо у випадках, коли неможливо довести безпосереднє отримання хабара або інші форми протиправної діяльності. Вони наголошували на тому, що цей механізм дозволяє притягати до відповідальності посадовців за значне збільшення статків, яке не відповідає їхнім законним доходам. З іншого боку, опоненти аргументували, що ця норма може вступати в конфлікт із конституційними принципами, зокрема презумпцією невинуватості та

захистом приватної власності. Деякі держави висловлювали побоювання, що такий підхід може створити умови для переслідування службовців без належних доказів вини, що суперечить принципам верховенства права.

Незважаючи на ці дискусії, збереження статті 20 у тексті Конвенції ООН проти корупції свідчить про визнання міжнародними інституціями важливості цього положення в боротьбі з корупцією [5]. Це стало чітким сигналом для держав-учасників щодо необхідності впровадження ефективних правових механізмів для переслідування незаконного збагачення. Конвенція закликає уряди країн адаптувати свої правові системи до нових викликів, що стосуються корупції, і розглядати можливість криміналізації цього явища відповідно до національних конституційних норм та юридичних процедур.

Отже, слід зазначити, що більшість європейських країн, а також США, які ратифікували Конвенцію ООН проти корупції, не ввели окремої кримінальної відповідальності за незаконне збагачення, на відміну від України [13, с. 29].

У той же час, ситуація в азіатських країнах значно відрізняється: більшість із них, приєднавшись до Конвенції, запровадили окрему кримінальну відповідальність за незаконне збагачення. Цього, однак, не можна сказати про країни пострадянського простору, де криміналізація незаконного збагачення переважно відсутня, хоча останнім часом питання про доцільність такого кроку активно обговорюється.

В європейському контексті відсутність прямої криміналізації незаконного збагачення може бути пов’язана з історичною увагою до інших аспектів боротьби з корупцією, таких як прозорість, підзвітність державних органів та забезпечення належного правосуддя. Проте, європейські країни можуть використовувати рекомендації Конвенції ООН як орієнтир для покращення національних антикорупційних заходів. Багато держав Європи поступово включають цей механізм до

свого національного законодавства, розробляючи специфічні норми щодо відповідальності за невідповідність доходів державних службовців їхньому офіційному рівню заробітку.

Таким чином, визнання міжнародними організаціями ролі криміналізації незаконного збагачення підкреслює важливість цього інструменту в запобіганні корупційним проявам. Він стає основним елементом сучасної антикорупційної політики на глобальному рівні, спрямованим на боротьбу з корупцією через розслідування активів, які не можуть бути пояснені законними джерелами доходів.

1.3. Роль міжнародних організацій щодо удосконалення кримінально-правових механізмів протидії корупції

В юридичній науці існує безсумнівна аксіома, що на міжнародному та регіональному рівнях, зокрема в рамках ООН, Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Європейської ради та інших міжнародних організацій, було прийнято численні угоди та ініціативи, які спрямовані на боротьбу з корупцією та встановлюють норми права міжнародного характеру, обов’язкові для країн, які їх ратифікували [14, с. 27].

У сучасному світі, корупція визнається кримінальним правопорушенням міжнародного характеру, що означає, що вона є суспільно небезпечним діянням, яке має серйозні наслідки не лише для окремих країн, а й для міжнародних відносин загалом. Корупція підриває довіру до державних установ, порушує принципи справедливості та рівності, а також заважає розвитку економічних і соціальних систем.

Криміналізація корупційних дій, як зазначено в міжнародних договорах, має на меті захист нормальних відносин між державами, забезпечення чесного та прозорого управління, а також гарантування

прав людини. Це особливо важливо у контексті глобалізації, коли держави все більше взаємодіють у різних сферах, таких як торгівля, інвестиції та безпека.

Міжнародні угоди, такі як Конвенція ООН проти корупції [5], закладають основи для спільних зусиль у боротьбі з цим кримінальним правопорушенням. Ці документи визначають стандартні підходи до запобігання та покарання за корупційні діяння, закріплюючи зобов'язання для держав-учасниць щодо створення відповідних національних законодавств. Вони також закликають до співпраці між державами для розслідування та переслідування корупційних кримінальних правопорушень, а також для забезпечення підзвітності осіб, які порушують закон [15, с. 107].

Корупція може проявлятися в різних формах, включаючи хабарництво, зловживання владою, відмивання коштів, а також незаконне збагачення. Ці дії не тільки шкодять економіці держави, але й можуть викликати соціальну напруженість, погіршувати якість життя громадян, підривати державні інституції та загрожувати безпеці.

Зважаючи на глобальний характер корупції, ефективна боротьба з цим явищем вимагає колективних зусиль. Держави повинні взаємодіяти на міжнародному рівні, обмінюватися інформацією, найкращими практиками та ресурсами. Це передбачає не лише законодавчі зміни, але й активне залучення громадськості, розвиток антикорупційних інституцій та впровадження сучасних технологій, які можуть сприяти виявленню та запобіганню корупційним правопорушенням.

Усе це підкреслює важливість міжнародного співробітництва у справі боротьби з корупцією як одного з найсерйозніших викликів, що стоять перед світовою спільнотою на сучасному етапі розвитку. Тільки шляхом об'єднання зусиль та дотримання міжнародних стандартів можна досягти реальних результатів у цій сфері, що, в свою чергу,

забезпечить стабільність та розвиток країн і всього світу в цілому [16, с. 40].

Міжнародні акти визначають основні функції в сфері боротьби з корупцією, такі як розслідування, кримінальне переслідування, запобігання, а також освіта і просвітницька діяльність. Додаткові функції, які є необхідними для забезпечення комплексного підходу до антикорупційної стратегії країни, включають координацію, моніторинг і дослідження корупційних явищ. Я.М. Довженко зазначає, що існуючі міжнародні договори встановлюють стандарти в сфері протидії корупції, визначають поняття та види корупційних діянь, а також напрямки і ключові принципи реалізації заходів щодо запобігання та протидії корупції з боку держав-учасниць. Вони також передбачають міжнародне співробітництво, технічну допомогу та координацію діяльності в боротьбі з корупцією, а також розширення консалтингових послуг і технічної підтримки для розробки національних стратегій [17, с. 45].

Більшість фахівців у сфері політики та права, а також державних діячів добре розуміють, що феномен корупції тісно пов’язаний з самим існуванням держави. Держава як інститут, з її розгалуженою бюрократичною системою та можливістю контролю за розподілом ресурсів, стає тим середовищем, де корупційні практики можуть виникати та розвиватися. Водночас, повне усунення держави як політичного інституту неможливе, тому питання боротьби з корупцією залишається нагальним завданням для всіх країн.

Кожна держава світу, усвідомлюючи загрози корупції, розробляє комплексні антикорупційні заходи, які включають організаційну діяльність уповноважених органів, забезпечення ефективності державних інституцій, кадрові рішення, а також спрямованість суспільства на протидію цьому явищу. В сукупності ці заходи формують антикорупційну політику держави, спрямовану на зменшення впливу корупції на суспільне життя та економіку [14, с. 28].

Системний аналіз міжнародного досвіду запобігання корупції, який охоплює різні моделі та стратегії, що використовуються в різних країнах, свідчить про існування двох основних підходів до розв'язання цієї проблеми. Перший підхід полягає в посиленні контролю за державними інституціями та створенні ефективних механізмів покарання для корупціонерів. Другий підхід робить акцент на зниженні можливостей для виникнення корупції шляхом дерегуляції економіки, спрощення адміністративних процедур та зменшення втручання держави в економічні процеси.

Ці два підходи часто використовуються в комбінації, що дозволяє адаптувати антикорупційні стратегії до специфіки політичної та соціальної системи кожної конкретної країни. Тому в боротьбі з корупцією важливо враховувати як внутрішні, так і зовнішні фактори, що впливають на ефективність цих заходів [18, с. 131].

Перший підхід до боротьби з корупцією передбачає реформування певних сфер державної діяльності за допомогою впровадження антикорупційних програм, які здебільшого мають коротко- або середньостроковий характер. Такі програми можуть бути спрямовані на окремі галузі, наприклад, реформування державних закупівель, фінансового контролю, судової системи або правоохоронних органів. Основна мета цього підходу – швидко реагувати на виявлені корупційні ризики та усувати конкретні проблеми через впровадження практичних заходів і тимчасових ініціатив. Одним із прикладів може бути створення антикорупційних агентств або спеціалізованих органів, які отримують повноваження на перевірку та контроль за певними сферами державного управління. Проте такі заходи часто мають обмежену тривалість і спрямовані на досягнення конкретних результатів у визначених часових межах.

Другий підхід базується на розумінні антикорупційної політики як постійної функції держави. Він передбачає розробку та систематичне

впровадження довгострокових і послідовних заходів, які охоплюють всі сфери суспільного життя. Це включає як законодавчі ініціативи, так і інституційні зміни, що спрямовані на усунення (або мінімізацію) причин і умов, які сприяють виникненню корупції. Антикорупційна політика, у цьому випадку, є невід'ємною частиною конституційного ладу країни, і її основна мета полягає не лише в покаранні корупціонерів, але й у створенні такого середовища, в якому корупційні дії стають важко здійсненними або економічно невигідними. Цей підхід акцентує увагу на превенції та зміцненні прозорості в усіх державних процесах, зокрема, через впровадження сучасних технологій та покращення управління державними ресурсами [14, с. 32].

Україна, враховуючи міжнародний досвід і власну специфіку, активно впроваджує обидва підходи у боротьбі з корупцією. Зокрема, країна розробила низку антикорупційних ініціатив, які включають як короткострокові проєкти, так і довгострокові реформи. Одним із ключових напрямів є діджиталізація відносин між державою і громадянами, що дозволяє мінімізувати корупційні ризики через автоматизацію багатьох процесів, зменшення бюрократичних процедур та підвищення прозорості взаємодії. Важливим інструментом є створення електронних систем, наприклад, ProZorro для державних закупівель, яка дозволяє контролювати процеси та забезпечує чесну конкуренцію. Ці зусилля покликані не лише знизити рівень корупції, але й підвищити довіру громадян до державних інституцій [19, с. 129].

В останнє десятиліття XX століття відбулися суттєві зміни у ставленні держав до антикорупційної політики, що відзначилися глобальним усвідомленням серйозності проблеми корупції. Більшість міжнародної спільноти визнала корупцію протиправним явищем, яке має негативний вплив на суспільство, економіку і політичну стабільність. Корупція почала розглядатися не лише як етична проблема, але й як серйозна загроза для реалізації основоположних прав людини.

Це включає в себе права на власність, участь у державному управлінні, доступ до справедливого правосуддя та інші невід'ємні права, які забезпечують гідне життя громадян.

Визнання корупції як перешкоди для розвитку і добробуту суспільства стало поштовхом для формування міжнародного механізму протидії корупції. На міжнародному рівні почали прийматися спеціальні антикорупційні інструменти, а держави укладали угоди для співпраці в цій сфері. Важливість цих міжнародних актів для ефективної протидії корупції важко переоцінити, оскільки вони накладають на держави зобов'язання, виконання яких призводить до створення національного антикорупційного законодавства.

Ці зобов'язання включають необхідність розробки правових норм, що сприяють запобіганню корупційним діям, а також забезпечують прозорість і підзвітність в управлінні державними ресурсами. Завдяки міжнародним конвенціям у боротьбі з корупцією, такими як Конвенція ООН проти корупції [5] та інші регіональні угоди, антикорупційне законодавство в різних країнах стає більш уніфікованим. Це уніфікація дозволяє державам обмінюватися досвідом, найкращими практиками та інструментами для боротьби з корупцією, що, в свою чергу, сприяє покращенню ситуації в цій важливій сфері.

Таким чином, формування міжнародної антикорупційної політики стало важливим етапом у боротьбі з корупцією, яке потребує постійного розвитку і вдосконалення на всіх рівнях – від міжнародного до національного. Це підкреслює необхідність колективних зусиль у створенні ефективних механізмів, спрямованих на подолання корупційних практик та зміцнення правопорядку в суспільстві [16, с. 44].

Незважаючи на те, що корупція є сталим явищем і має глибоке історичне коріння, світове співтовариство усвідомлює, що вона становить серйозну загрозу для економічного, політичного та

соціального розвитку держав. У відповідь на цю загрозу, міжнародні організації, уряди різних країн, а також громадські та приватні організації активно вживають заходи для зменшення впливу корупційних діянь на всі рівні.

Це проявляється у розробці та ухваленні спільних планів, програм і проектів, які націлені на боротьбу з корупцією. Такі ініціативи часто реалізуються в рамках міжнародних угод і конвенцій, що забезпечують юридичну основу для співпраці між державами. Наприклад, Конвенція ООН проти корупції [5], підписана багатьма країнами світу, включаючи Україну, закладає основи для спільних зусиль у запобіганні та боротьбі з корупційними кримінальними правопорушеннями.

Окрім цього, міжнародні організації, такі як TransparencyInternational, ООН, Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та багато інших, пропонують рекомендації та методики для покращення антикорупційних практик. Це може включати запровадження прозорих систем державних закупівель, підвищення рівня підзвітності державних службовців, впровадження механізмів моніторингу та оцінки корупційних ризиків [21, с. 255].

Україна, як учасник міжнародних ініціатив, активно працює над реалізацією антикорупційних реформ. У державі було створено антикорупційні органи, такі як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура, які виконують ключову роль у виявленні та розслідуванні корупційних правопорушень. Це підкреслює зобов’язання України дотримуватися міжнародних стандартів у цій сфері [15, с. 182].

Також, важливим аспектом є залучення громадськості до процесу боротьби з корупцією. Громадянське суспільство, журналісти та активісти виконують надзвичайно важливу роль у виявленні корупційних схем та викритті недобросовісних практик. Вони стають

потужним інструментом моніторингу діяльності державних органів та підвищення прозорості.

В цілому, активні дії світового співтовариства у боротьбі з корупцією свідчать про розуміння того, що корупція не є просто локальною проблемою, а має глобальний характер, який вимагає скоординованих зусиль. Виклики, пов’язані з корупцією, є складними та багатогранними, проте спільна робота держав, міжнародних організацій і громадянського суспільства може суттєво знизити її вплив на розвиток країн і всього світу.

Таким чином, формування ефективних антикорупційних стратегій стає не лише питанням політичної волі, але й життєво важливим елементом забезпечення стабільності і добробуту суспільства.

РОЗДІЛ 2
НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА УКРАЇНИ У ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

2.1. Нормативно-правова основа притягнення до відповідальності за корупційні дії

Відповідно до ч. 1 ст. 368 Кримінального кодексу України, хабарем вважається отримання службовою особою неправомірної вигоди в будь-якій формі за виконання або невиконання в інтересах того, хто дає хабар, або в інтересах третьої особи, будь-якої дії, яку службова особа здійснює, використовуючи свою владу або службове становище [22]. Це визначення охоплює широкий спектр ситуацій, у яких службова особа може зловживати своїм службовим становищем для отримання неправомірної вигоди, незалежно від того, чи йдеться про грошові кошти, майно, послуги чи інші вигоди.

Характерною рисою цього правопорушення є те, що воно вимагає чіткої взаємодії між службовою особою та особою, яка пропонує неправомірну вигоду. У такій взаємодії службова особа повинна використовувати своє службове становище для сприяння або ухвалення рішень, що прямо чи опосередковано впливають на інтереси іншої особи або третіх сторін. Важливо також зазначити, що кримінальна відповідальність виникає незалежно від фактичного виконання чи невиконання обіцяних дій – досить лише довести факт домовленості про надання неправомірної вигоди.

Крім цього, ч. 1 ст. 368 розглядає як правопорушення і випадки отримання вигоди не лише для власних потреб службової особи, а й для третіх осіб, що значно розширює межі відповідальності [22]. Наприклад, якщо службова особа отримує хабар, щоб забезпечити вигоду іншій людині, така дія також підлягає кримінальному переслідуванню [23, с. 91].

Що стосується впливу на прийняття рішень іншими посадовими особами, тут законодавець передбачає окремий підхід. Для притягнення до відповідальності за отримання неправомірної вигоди за вплив на рішення іншої посадової особи, як це передбачено у ст. 369-2 КК України (зловживання впливом), не вимагається, щоб суб'єкт сам був уповноважений на виконання функцій держави [22]. Тобто, якщо особа не займає офіційного державного поста, але використовує свій вплив для сприяння прийняттю рішень іншими посадовими особами в обмін на винагороду, така дія також підпадає під кримінальну відповідальність. Цей підхід робить суб'єктом кримінального правопорушення в таких випадках не тільки осіб, які безпосередньо мають владу, але й тих, хто може здійснювати вплив на рішення уповноважених осіб.

Загальність суб'єкта кримінального правопорушення означає, що будь-яка особа, яка має реальну можливість впливати на рішення державних органів або їхніх представників, може бути притягнута до відповідальності, навіть якщо вона не займає офіційної посади.

Безперечною заслугою Кримінального кодексу України є встановлення кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення. Ці каральні заходи, поряд із захистом найважливіших суспільних відносин, виконують значну превентивну роль у системі боротьби з корупційними проявами. Отже, важливість Кримінального кодексу для суспільства виходить далеко за межі звичайного кодифікованого правового акту. Конституція залишається на вершині законодавчої системи, проте кримінальний кодекс, перефразовуючи слова одного вже майже забутого політичного діяча, можна охарактеризувати як «якщо не перший, то й не другий» у контексті значення для суспільства [24, с. 243].

За даними Офісу Генерального прокурора України, протягом останніх років спостерігається збільшення зареєстрованих корупційних кримінальних правопорушень, а також посилення роботи

антикорупційних органів. У 2023 році кількість викритих корупційних кримінальних правопорушень залишалася значною, проте дещо зменшилася порівняно з попереднім роком завдяки посиленню наглядових функцій і вдосконаленню законодавчих норм.

Так, у 2022 році в Україні було зареєстровано понад 3,000 кримінальних проваджень щодо корупційних правопорушень, причому значну частку з них становили випадки хабарництва, зловживання владою або службовим становищем, а також незаконне збагачення. За перше півріччя 2023 року фіксувалося близько 1,500 випадків корупційних кримінальних правопорушень, з яких значна частина пов'язана з викриттям корупційних схем у державних структурах і на підприємствах, що працюють з бюджетними коштами.

Антикорупційні органи, зокрема Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) і Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), активно співпрацюють для запобігання та розслідування корупційних кримінальних правопорушень. На додаток до цього, нові зміни в законодавстві передбачають підвищення покарань для осіб, залучених до корупційних схем, і скорочення можливостей для уникнення відповідальності шляхом укладення сумнівних угод із судом. Загалом, статистика показує позитивну тенденцію зменшення корупційних правопорушень, однак рівень викриття залишається високим, а ефективність розслідування поступово покращується завдяки вдосконаленню роботи правоохоронних органів та міжнародній підтримці у боротьбі з корупцією [25].

Крім того, якщо розглядати систему законодавчих актів у сфері захисту прав і свобод людини, а також протидії корупційним правопорушенням, то роль норм Кримінального кодексу є надзвичайно важливою. Він не тільки регулює відповідальність за корупційні дії, але й визначає загальні принципи кримінальної юстиції, які допомагають забезпечити справедливість і правопорядок у суспільстві. У цьому

контексті, кримінальний кодекс виступає як основа для формування антикорупційної політики держави, яка в свою чергу має на меті забезпечення прозорості, підзвітності та ефективності у всіх сферах суспільного життя.

Таким чином, Кримінальний кодекс України займає центральне місце в системі законодавства, спрямованого на боротьбу з корупцією, і є ключовим інструментом у забезпеченні правопорядку та захисту інтересів суспільства.

З огляду на відсутність законодавчого регулювання та практичної реалізації кримінологічного моніторингу програм соціально-економічних перетворень, а також експертизи проектів законодавчих і нормативно-правових актів, проблема корупції стає ще більш актуальною. Ця ситуація ускладнюється майже повною відсутністю профілактичної діяльності, як з боку органів кримінальної юстиції, так і з боку громадськості.

Варто зазначити, що діяльність органів кримінальної юстиції повинна не лише покарати винних, але й запобігти повторним правопорушенням. Однак нинішня система виконання покарань виявилася неспроможною ефективно перевиховувати осіб, засуджених за корупційні кримінальні правопорушення. Це свідчить про те, що карні засоби впливу на корупціонерів стали найбільш часто застосовуваними інструментами у боротьбі з корупційною протиправною діяльністю.

Насправді, покарання само по собі не є достатнім для зміни поведінки осіб, які вчинили корупційні кримінальні правопорушення. Відсутність ефективних превентивних заходів та недостатня увага до аспектів ресоціалізації засуджених сприяють повторним кримінальним правопорушенням. Потрібні комплексні підходи, які включали б як кримінальне покарання, так і програми навчання та соціальної адаптації для осіб, які були засуджені за корупційні дії [26, с. 241].

Таким чином, існує нагальна потреба в удосконаленні системи кримінальної юстиції, яка б не лише карала за правопорушення, але й сприяла їх запобіганню через активну профілактику, моніторинг та участь громадськості у цьому процесі. Без таких зусиль боротьба з корупцією залишиться на поверхневому рівні, не вирішуючи корінні причини цього соціально небезпечного явища.

Попри певний прогрес в усуненні суперечностей, прогалин та неузгодженостей національного антикорупційного законодавства, які мають місце на сучасному етапі, в чинному Кримінальному кодексі України все ж таки передбачено досить широку систему покарань як каральних засобів протидії корупційним кримінальним правопорушенням [22]. Ця система включає в себе різноманітні види покарань, що варіюються від штрафів до позбавлення волі, залежно від тяжкості вчиненого правопорушення.

Однак, враховуючи, що кримінально-правові засоби встановлюються і застосовуються для протидії корупційним кримінальним правопорушенням, важливо говорити про їхню якість та ефективність з точки зору судового правозастосування. Судова влада відіграє ключову роль у цьому процесі, адже саме суди здійснюють правосуддя, застосовуючи норми кримінального законодавства на практиці. Як зазначено в статті 11 Конвенції ООН проти корупції [5], судова влада має «вирішальну роль в боротьбі з корупцією», що підкреслює її важливість у забезпеченні справедливості та дотриманні закону [27, с. 10].

Ефективність антикорупційних заходів не може бути оцінена лише з точки зору формальних покарань. Вона також залежить від прозорості судового процесу, незалежності суддів та їхньої здатності ухвалювати рішення на основі об’єктивних даних, а не під впливом корупційних чинників. У зв’язку з цим, важливими аспектами є підвищення професійного рівня суддів, забезпечення доступу до справедливого суду

для всіх учасників процесу та впровадження механізмів контролю за діяльністю судових органів.

Також варто врахувати, що у боротьбі з корупцією важливе значення має не лише карне переслідування, але й превентивні заходи, які можуть суттєво зменшити ризики вчинення корупційних діянь. Тому, крім заходів, які призвані покарати, необхідно реалізувати програми, що сприяють вихованню антикорупційної культури в суспільстві, формуванню етичних норм у державних установах та підвищенню рівня обізнаності громадян щодо їхніх прав і можливостей у боротьбі з корупцією [28, с. 25].

Головне юридичне управління Верховної Ради України у своїх зауваженнях від 15 квітня 2009 р. до проєкту закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» (реєстраційний № 0875) висловило низку критичних зауважень щодо запропонованих змін, зокрема до нової редакції ст. 369-1 Кримінального кодексу України [29]. Основною проблемою, на яку звернуло увагу управління, стало те, що стаття, за суттю, пропонувала встановити відповідальність для посередників, які виступають в якості загальних суб’єктів, залучених до процесу отримання неправомірної вигоди службовими особами під час вирішення питань, що можуть включати лобіювання, кумівство або інші форми впливу.

Такі особи часто виконують роль посередників між зацікавленими сторонами, які прагнуть досягти певних результатів, використовуючи службове становище інших осіб. Це може включати не лише безпосереднє отримання неправомірної вигоди, але й посередництво у впливі на рішення, прийняті службовими особами на користь зацікавлених сторін.

Юридичне управління також звернуло увагу на те, що запропонована редакція не забезпечує чіткого відмежування між

посередництвом у корупційних діях і законними формами лобіювання інтересів. Таким чином, не було достатньо враховано, що певні дії, які передбачають вплив на службових осіб, можуть мати законний характер, наприклад, у процесі формального лобіювання законопроєктів або інших правових ініціатив. Відсутність чіткого визначення меж між законним лобіюванням та незаконним посередництвом у корупційних схемах могла б створити правову невизначеність і призвести до суперечливих тлумачень цієї норми на практиці.

Крім того, було піднято питання щодо правозастосування цієї статті. На думку управління, не було повністю враховано, яким чином буде реалізовано механізм доказування участі посередників у таких корупційних діях, зокрема як буде встановлюватися зв'язок між діями посередника та отриманням неправомірної вигоди службовою особою. Відсутність чітких процедур та інструментів для фіксації таких правопорушень могла би стати додатковою перепоною для ефективного правозастосування.

У зв'язку з цим, управління закликало до додаткового доопрацювання проєкту, що передбачало б більш чітке розмежування між законними та незаконними формами впливу на посадових осіб, а також удосконалення механізму доведення вини посередників у корупційних правопорушеннях [30, с. 428].

Таким чином, хоча система покарань у Кримінальному кодексі України є важливим елементом у боротьбі з корупцією, для досягнення реальних результатів необхідно зосередитися на підвищенні якості правозастосування, зміцненні судової влади та впровадженні комплексних заходів, що поєднують каральні та превентивні механізми.

Практика застосування ст. 369-2 КК України про «Зловживання впливом», як свідчать судові та правоохоронні органи, а також дослідження науковців, виявляє низку проблем і прогалин, які залишаються актуальними у кримінальному праві України [22]. Сучасна

редакція цієї статті Кримінального кодексу далека від ідеальної та потребує суттєвих доопрацювань. Однією з головних проблем є неоднозначність тлумачення її положень, що ускладнює правозастосування на практиці. Часто виникає невизначеність щодо кола осіб, вплив на яких вважається кримінально караним, а також відсутність чіткого регулювання форми та характеру цього впливу.

Однією з найбільших проблем є необхідність розширення кола осіб, які підпадають під дію цієї статті, зокрема включення представників органів місцевого самоврядування, які також виконують важливі функції державного значення. Наразі закон не охоплює усіх осіб, які, у зв'язку зі своїми повноваженнями, можуть піддаватися тиску чи впливу з метою отримання неправомірної вигоди. Тому розширення кола суб'єктів впливу дозволить ефективніше протидіяти корупційним практикам [30, с. 15].

Варто підкреслити, що в Україні система кримінально-правових засобів протидії корупції базується, окрім Кримінального кодексу. на низці законодавчих актів, зокрема:

− Закон України «Про запобігання корупції», який визначає правові й організаційні засади запобігання, виявлення та боротьби з корупцією в публічному та приватному секторах, а також відповідальність за корупційні правопорушення [31];

− Закон України «Про Національне антикорупційне бюро»[32] та Закон України «Про Вищий антикорупційний суд» [33], які регламентують діяльність цих спеціалізованих антикорупційних інституцій і їхню компетенцію.

Аналіз інституційної складової механізмів притягнення до відповідальності за корупційні дії в Україні показує, що за останнє десятиліття було створено ряд спеціалізованих інституцій з метою покращення ефективності виявлення, розслідування та покарання корупційних правопорушень. Ключовими інституціями в

антикорупційній системі України є, в першу чергу, Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), яке займається розслідуванням високопосадової корупції, зокрема серед політиків, суддів та інших високопосадовців. Цей орган має незалежний статус, що дозволяє йому проводити розслідування без політичного впливу. Робота НАБУ є основною частиною механізму викриття корупційних правопорушень, зокрема, завдяки залученню новітніх технологій та співпраці з міжнародними партнерами.

Ще однією важливою інституцією є Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП). САП здійснює процесуальне керівництво розслідуваннями НАБУ та представляє обвинувачення в суді. Її роль включає контроль за дотриманням законності під час досудового розслідування, а також участь у судових процесах. Співпраця САП із НАБУ є основним елементом забезпечення підзвітності посадовців і ефективного функціонування всієї системи.

Власне, як уже було обговорено, важливу роль відіграє також Вищий антикорупційний суд України (ВАКС), який був створений у 2019 році як спеціалізований суд для розгляду справ високопосадової корупції. ВАКС розглядає справи, які ведуть НАБУ та САП, і забезпечує швидший і більш ефективний судовий процес для випадків корупційних правопорушень. Завдяки спеціалізації суддів і забезпеченню прозорості судового процесу ВАКС відіграє ключову роль у системі притягнення до відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення.

І. наостанок, звертаємо увагу на Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК). Воно відповідає за контроль і моніторинг фінансових декларацій чиновників, а також за запобігання конфліктам інтересів у державному секторі. Одним із важливих інструментів НАЗК є відкритий реєстр електронних декларацій, що дозволяє громадськості та медіа контролювати відповідність доходів посадовців їхньому способу життя.

Попри вдосконалення системи та створення нових інституцій, основними викликами залишаються забезпечення повної незалежності антикорупційних органів, політичний тиск, ресурсні обмеження, а також інколи затримки в процесуальній взаємодії між НАБУ, САП і ВАКС. Проте завдяки підтримці міжнародних партнерів, Україна продовжує вдосконалювати свою інституційну інфраструктуру для боротьби з корупцією, запроваджуючи міжнародні стандарти прозорості та підзвітності.

Ці механізми, при ефективній взаємодії та підтримці громадського нагляду, формують міцну основу для подолання корупції на високому рівні в Україні [34, с. 106].

Окрім того, важливо конкретизувати, який саме вплив має бути визнаний кримінально караним: реальний, коли вплив справді здійснюється, чи удаваний, коли правопорушник лише створює враження, що здатний вплинути на посадову особу. Це питання залишається спірним і потребує чіткого визначення, оскільки різні форми впливу можуть мати різні правові наслідки.

Не менш важливою проблемою є необхідність посилення санкцій за цей вид кримінального правопорушення. Чинні покарання не завжди відповідають серйозності діяння та суспільній небезпеці, яку несе зловживання впливом. Посилення санкцій дозволило б не лише більш ефективно карати винних, але й виконувати превентивну функцію – запобігати новим правопорушенням.

Таким чином, з огляду на вказані недоліки, зауважимо, що процес удосконалення статті про зловживання впливом далеким від завершення. Слід очікувати подальших змін, спрямованих на вирішення зазначених проблем та покращення правозастосування, що дозволить більш ефективно боротися з корупційними проявами та захищати законні інтереси держави й громадян.

2.2. Інститути та механізми реалізації кримінально-правових засобів у протидії корупції

Проблема подолання корупції в Україні, враховуючи її масштабність та важливість для суспільства, спричинила появу численних концепцій як стратегічного, так і локального характеру. Ці концепції в різній мірі охоплюють необхідність змін у різних сферах національного життя: правовому, фінансово-економічному, інституційному та процедурному середовищах. Однак, попри різноманітність підходів до організації процесу запобігання корупції, жодна з існуючих моделей не ігнорує важливість інтеграції соціального середовища в цей процес. Саме соціальний фактор є ключовим елементом, що може впливати на формування ефективних антикорупційних стратегій.

Соціальне середовище, яке включає не тільки громадянське суспільство, а й бізнес, медіа та інші групи, відіграє важливу роль у формуванні антикорупційної культури. Від ефективної інтеграції громадян до процесу боротьби з корупцією залежить успіх усіх реформ у цій сфері. Без залучення громадськості, без створення умов для активного і свідомого сприяння суспільства боротьбі з корупцією, всі заходи залишаються неповними [35, с. 251].

Сучасні механізми і концепції боротьби з корупцією також звертають увагу на необхідність створення механізмів соціальної відповідальності та контролю, які дозволять суспільству ефективно моніторити діяльність державних інституцій, прозорість прийняття рішень і відповідальність посадових осіб. У цьому контексті важливим є розвиток механізмів прозорості та підзвітності, які дозволять підвищити довіру громадськості до державних інституцій і зменшити вплив корупційних ризиків.

Ще одним важливим аспектом є роль медіа в формуванні суспільної свідомості щодо корупційних проявів і залучення громадськості до процесу запобігання корупції. Медіа є потужним інструментом інформування населення про корупційні кримінальні правопорушення, а також сприяють підвищенню обізнаності громадян про їхні права та способи боротьби з корупцією. Активна інформаційна політика щодо корупційних загроз, поширення знань про антикорупційні ініціативи і правові інструменти є важливою частиною інтеграції соціального середовища у цей процес.

Загалом, успішна боротьба з корупцією вимагає не тільки політичної волі та правових змін, але й комплексного підходу, де соціальна відповідальність і активна громадянська участь стають ключовими елементами стратегії. Тому перегляд існуючих інститутів і моделей інтеграції соціального середовища до процесу запобігання корупції є нагальною потребою, яка повинна стати основою для подальшого реформування антикорупційної політики в Україні.

Отже, інститути та механізми реалізації кримінально-правових засобів у протидії корупції відіграють важливу роль у забезпеченні ефективної боротьби з корупційними проявами та формуванні правової основи для покарання винних осіб. Ці інститути включають як державні органи, так і міжнародні організації, які формують і впроваджують відповідні механізми. До таких механізмів належать законодавчі, правоохоронні та судові засоби, які забезпечують контроль, запобігання, розслідування та покарання за корупційні кримінальні правопорушення [36, с. 60].

Основними напрямами реалізації державної політики у сфері протидії та запобігання корупції з боку системи кримінальної юстиції є комплекс взаємопов’язаних заходів, спрямованих на ефективну боротьбу з корупційними правопорушеннями на різних рівнях. До цих напрямів належить, в першу чергу, профілактика та запобігання

корупційним правопорушенням. Це важливий елемент, спрямований на усунення умов, що сприяють виникненню корупції. До превентивних заходів належать формування антикорупційної культури, вдосконалення законодавчого регулювання, зменшення можливостей для корупційних проявів у державному управлінні та фінансових системах. Інструменти профілактики включають антикорупційну освіту, інформування громадськості, проведення соціальних кампаній, спрямованих на підвищення прозорості державних установ та викорінення корупційних стереотипів.

Ще одним суттєвим механізмом є виявлення корупційних правопорушень – цей етап передбачає оперативну діяльність органів, уповноважених на боротьбу з корупцією, з метою своєчасного виявлення корупційних схем, зловживань та неправомірних дій державних службовців. Важливим аспектом цього напрямку є тісна співпраця правоохоронних органів з громадськістю та міжнародними структурами, що дозволяє розширити можливості для виявлення корупційних правопорушень через залучення додаткових ресурсів та інформації.

Припинення, розслідування і розкриття корупційних правопорушень включають в себе практичні дії правоохоронних органів щодо фіксації та документування фактів корупції, проведення розслідувань, збір доказів і підготовка матеріалів для судового розгляду. Важливу роль у цьому відіграють спеціалізовані органи, такі як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), які безпосередньо займаються розслідуванням і запобіганням корупційним правопорушенням [37, с. 163].

Політика та практика запобігання корупції, розроблені згідно з Конвенцією ООН проти корупції [5], передбачають здійснення систематичних заходів для підвищення ефективності антикорупційних

інструментів. Відповідно до вимог Конвенції, Україна зобов'язана періодично проводити оцінку відповідних правових норм і адміністративних заходів для перевірки їхньої дієвості у запобіганні та протидії корупційним діям.

Зокрема, Антикорупційна стратегія України визначає пріоритети політики у сфері боротьби з корупцією та передбачає регулярний моніторинг та оцінку її реалізації. Оцінку виконання Стратегії здійснюють на основі щорічного звіту про стан виконання, що готує Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК). Цей звіт є важливою складовою національної доповіді з антикорупційної політики, яку НАЗК подає Кабінету Міністрів України щороку до 1 квітня. Цей процес дозволяє оцінити результати, виявити можливі прогалини та визначити необхідність удосконалення політики або додаткових ресурсів.

Також Конвенція закликає до підвищення прозорості та публічної звітності у сфері протидії корупції. Звіт про стан виконання Антикорупційної стратегії публікується, що дозволяє громадськості та міжнародним організаціям оцінити реальний стан боротьби з корупцією в країні [5].

Щорічний звіт про корупцію в Україні, зокрема за 2023 рік, показує деяке покращення показників, але зберігає важливі визови. За Індексом сприйняття корупції (CPI) Україна досягла 36 балів зі 100 і піднялася на 104-е місце з-поміж 180 країн. Це стало найвищим показником країни, що свідчить про зусилля в розвитку антикорупційних структур та прогресивне удосконалення інституційної підтримки протидії корупції, незважаючи на воєнні умови. Однак у звіті також наголошується на важливості стабільного продовження реформ. Затримки у розслідуванні високопрофільних справ, ризики для медіа, а також неефективність роботи деяких антикорупційних агенцій залишаються основними бар'єрами для подальшого покращення

ситуації. Для порівняння, Україна демонструє кращі результати в порівнянні з Росією, яка втрачає позиції, опустившись до 141-го місця, та Білоруссю, що також показала спад. Інституційно важливим є подальше посилення незалежності Національного антикорупційного бюро (НАБУ) та Вищого антикорупційного суду (ВАКС), а також зміцнення прозорості у прийнятті рішень [34, с. 110].

В свою чергу, застосування санкцій до винних осіб включає в себе притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних діянь. Це охоплює проведення судових процесів, винесення рішень та накладення покарань, зокрема, штрафи, позбавлення волі, конфіскація майна тощо. Санкції мають бути пропорційними тяжкості вчинених кримінальних правопорушень, з тим щоб вони виконували не лише каральну, але й стримувальну функцію.

Відновлення порушених прав і свобод осіб, інтересів суспільства та держави теж є важливим напрямком боротьби з корупцією, що спрямований на компенсацію шкоди, заподіяної внаслідок корупційних кримінальних правопорушень. Він включає повернення незаконно привласнених активів, відновлення прав постраждалих осіб та забезпечення виконання судових рішень щодо відшкодування збитків. Держава повинна активно працювати над тим, щоб корупційні діяння не лише каралися, але й щоб відновлювалася справедливість у суспільстві [38, с. 175].

Кожен із вказаних напрямів має реалізовуватися відповідними органами системи кримінальної юстиції, які діють на основі своїх повноважень та компетенції. Зокрема, профілактика та виявлення правопорушень є завданням не лише правоохоронних органів, але й інших державних та громадських інституцій, що сприяють боротьбі з корупцією через створення прозорих механізмів контролю та моніторингу. Судова влада, в свою чергу, відіграє ключову роль у

забезпеченні справедливого розгляду корупційних справ та накладенні адекватних покарань.

Основними інститутами, що реалізують кримінально-правові засоби протидії корупції, є органи кримінальної юстиції, такі як суди, прокуратура, Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), Державне бюро розслідувань (ДБР). Ці органи відповідають за розслідування, переслідування та винесення вироків у справах, пов'язаних з корупцією. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), яке займається моніторингом доходів державних службовців, контролем за декларуванням майна, а також забезпечує дотримання антикорупційних норм і стандартів. Антикорупційний суд представляє собою спеціалізований судовий орган, створений для розгляду корупційних кримінальних правопорушень, які стосуються високопосадовців та інших важливих справ. Його метою є забезпечення справедливого та неупередженого правосуддя щодо осіб, причетних до корупційних діянь [26, с. 13].

В Антикорупційній стратегії на 2021-2025 роки одним із ключових завдань є усунення недоліків у чинному кримінальному законодавстві України щодо відповідальності за корупційні правопорушення. Серед головних проблем, на які звертає увагу стратегія, виділяється невідповідність окремих норм українського законодавства міжнародним стандартам та вимогам. Це включає суперечності між положеннями Кримінального кодексу України [22], що стосуються боротьби з корупцією, і міжнародними антикорупційними угодами, зокрема тими, що містяться у Конвенції ООН проти корупції [5] та інших подібних документах [39].

Крім того, вказується на внутрішню неузгодженість положень кримінального права з кримінально-процесуальними нормами та Законом України «Про запобігання корупції» [31]. Такі недоліки

призводять до того, що у багатьох випадках особи, які скоїли корупційні кримінальні правопорушення, звільняються від кримінальної відповідальності або покарання. Це може відбуватися через неточності в законодавстві, недосконаліть правозастосування або складності процесуальних норм, що дозволяють уникати належного покарання [40, с. 190].

Антикорупційна стратегія визначає кілька стратегічних цілей для подолання цих проблем. Однією з ключових є встановлення санкцій, які були б не тільки справедливими, але й мали б значний запобіжний і стримувальний вплив на потенційних правопорушників. Це означає, що санкції мають бути пропорційними тяжкості корупційних діянь і забезпечувати належний рівень покарання, який би відповідав міжнародним стандартам.

Окрім санкцій, у стратегії також наголошується на необхідності підвищення передбачуваності та сталості слідчої та судової практики. Це має забезпечити, що винні у скоєнні корупційних правопорушень будуть притягнуті до відповідальності, а судові рішення у таких справах будуть послідовними та справедливими. Таким чином, забезпечується довіра до правоохоронної системи та її здатності ефективно боротися з корупцією.

Таким чином, одним із головних очікуваних результатів реалізації стратегії є створення надійного правового механізму, який би унеможливлював уникнення відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення. Це передбачає перегляд і вдосконалення як нормативної бази, так і правозастосовної практики. Важливим аспектом цього процесу є забезпечення відповідності національних антикорупційних норм міжнародним зобов’язанням, що сприятиме підвищенню ефективності протидії корупції на національному та міжнародному рівнях.

2.3. Проблеми та перспективи розвитку національної системи протидії корупції в Україні

З метою підвищення ефективності боротьби з корупцією в Україні та врахуванням кращих світових практик, держава здійснює комплексні інституційні реформи у сфері досудового розслідування і кримінального переслідування корупційних кримінальних правопорушень. Ці реформи включають створення нових, незалежних від інших державних структур антикорупційних органів, що спеціалізуються виключно на боротьбі з корупцією на всіх рівнях влади.

Одним із ключових елементів цієї реформи стало створення Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), діяльність якого регламентується Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України» [32]. Закон набув чинності 25 січня 2015 року, ознаменувавши новий етап у протидії корупції в країні. НАБУ було засноване як незалежний орган, що підзвітний лише парламенту і діє поза впливом виконавчої влади, що забезпечує його незалежність та неупередженість у розслідуванні корупційних кримінальних правопорушень.

НАБУ отримало низку унікальних повноважень, які спрямовані на підвищення ефективності роботи в умовах складної антикорупційної боротьби. Зокрема, НАБУ має прямий доступ до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, державних реєстрів і баз даних, адміністратором яких виступають державні органи або органи місцевого самоврядування. Це забезпечує можливість оперативного отримання необхідної інформації для розслідування корупційних кримінальних правопорушень.

Крім того, НАБУ користується державними та урядовими засобами зв’язку і технічними засобами, що суттєво покращує його можливості щодо координації дій та оперативної діяльності. Однією з

важливих функцій НАБУ є надання міжнародних доручень щодо проведення оперативно-розшукових і слідчих дій, що дозволяє забезпечувати міжнародну співпрацю в межах антикорупційних розслідувань. Орган уповноважений укладати угоди про співробітництво з іноземними і міжнародними правоохоронними органами, такими як Інтерпол, Європол та інші міжнародні організації, що дозволяє обмінюватися інформацією та досвідом в рамках транснаціональної боротьби з корупцією [40, с. 1253].

Таким чином, створення НАБУ є одним з ключових кроків у реформуванні антикорупційної політики України, спрямованим на забезпечення прозорості, відповідальності та підзвітності державних службовців та інших осіб, що займають важливі державні посади.

Взагалі, корупція залишається однією з найактуальніших проблем для українського суспільства, що підриває економічний розвиток, демократичні процеси та довіру до інститутів влади. Незважаючи на численні антикорупційні реформи та створення спеціалізованих органів, таких як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), проблема корупції залишається системною та вимагає подальшого вдосконалення підходів до її подолання.

Стосовно проблем розвитку протидії корупції на національному рівні, слід зазначити наступне. Окремі положення українського кримінального законодавства не повністю відповідають міжнародним стандартам, що призводить до нерідкого звільнення від відповідальності осіб, які вчинили корупційні кримінальні правопорушення. Попри створення нових антикорупційних структур, рівень довіри населення до них залишається низьким. Багато громадян вважають, що антикорупційні органи працюють неефективно, а частина з них навіть залучена до корупційних схем.

Брак професійно підготовлених слідчих і прокурорів у антикорупційних органах є серйозною проблемою. Недостатня

юридична підготовка та обмежений досвід у розслідуванні корупційних кримінальних правопорушень знижує ефективність розслідувань і судових процесів. Політичний вплив на роботу антикорупційних органів ускладнює проведення незалежних розслідувань проти високопосадовців. Це спричиняє проблеми з об'єктивністю та прозорістю процесів протидії корупції на найвищих рівнях. В Україні відсутнє законодавче врегулювання лобістської діяльності, що створює можливості для корупційних схем через використання «тіньового» впливу на ухвалення рішень. Конфлікт інтересів серед держслужбовців також часто не контролюється належним чином, що дозволяє зловживати службовим становищем [41, с. 225].

Аналізуючи перспективи розвитку національної системи протидії корупції в Україні, слід навести приклад судової практики, зокрема, справу № 947/22411/24 1-кс/947/9677/24 від 04.09.2024 р. [42].

Слідчим управлінням ГУНП в Одеській області проводиться досудове розслідування у кримінальній справі №42024160000000133 від 05.07.2024 за підозрою ОСОБА_8 у вчиненні кримінального правопорушення за ч. 3 ст. 368 КК України [22].

Досудовим розслідуванням встановлено, що відповідно до положення «Про територіальне відділення Антимонопольного комітету України», затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України №32-р від 23.02.2001 року, територіальне відділення є органом системи Комітету, що реалізує завдання щодо захисту економічної конкуренції [43]. Відділення діє на підставі Конституції, законів України, інших нормативно-правових актів та рішень Комітету.

Основними завданнями відділення є здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про конкуренцію, запобігання, виявлення і припинення порушень у цій сфері.Наказом №65/45-ВК від 12.06.2023 ОСОБА_8 призначено начальником четвертого відділу досліджень і розслідувань Південного міжобласного відділення

Антимонопольного комітету України. Наказом № 65/29-ОД від 06.09.2023 затверджено адміністративну колегію Південного міжобласного відділення Антимонопольного комітету України, до складу якої увійшов начальник четвертого відділу досліджень і розслідувань ОСОБА_8.

Згідно з Порядком розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, такі справи розглядаються адміністративними колегіями територіальних відділень Антимонопольного комітету. Колегія розглядає справи про зловживання монопольним становищем, антиконкурентні дії та недобросовісну конкуренцію в межах регіону.

За результатами розгляду справ органи Антимонопольного комітету можуть приймати рішення про визнання порушень, припинення антиконкурентних дій, примусовий поділ підприємств, накладення штрафів та інші заходи, спрямовані на усунення порушень конкуренції.

Згідно зі ст. 22 Закону України «Про запобігання корупції» [31], державним службовцям забороняється використовувати своє службове становище для одержання неправомірної вигоди. ОСОБА_8, будучи начальником четвертого відділу розслідувань Південного територіального відділення Антимонопольного комітету, скористався своїм становищем для отримання вигоди від підприємців. У травні 2023 року, після аукціону, підконтрольний ОСОБА_10 ФОП придбав майно через форс-мажорні обставини. У квітні 2024 року ОСОБА_8 вимагав неправомірну вигоду від ОСОБА_10 за зниження штрафів та затримання рішень.

Стаття 370 КПК вимагає, щоб судове рішення було законним, обґрунтованим і вмотивованим [44]. Законність передбачає дотримання матеріального та процесуального права, обґрунтованість – базується на доказах, а вмотивованість – наявність чітких причин рішення.

Під час розгляду клопотання про тримання під вартою (ст. 177-183 КПК [44]) суд оцінює наявність обґрунтованої підозри та ризиків, таких як переховування від слідства або вплив на свідків. Апеляційний суд підтвердив, що рішення слідчого судді щодо ОСОБА_8 було законним, базувалося на наявності підозри та ризиків.

Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) встановив, що обґрунтована підозра – це факти або інформація, що вказують на можливу причетність до кримінального правопорушення. Оцінка доказів на цій стадії не стосується винуватості, а лише достатності підстав для подальшого розслідування.

Колегія суддів вважає, що висновок слідчого судді про необхідність тримання під вартою відповідає вимогам закону та матеріалам справи. Підозра і ризики, зазначені суддею, виправдовують цей запобіжний захід. Апеляційну скаргу захисника визнано необґрунтованою, тому ухвала слідчого судді залишається без змін.

Водночас суд звернув увагу прокурора на необхідність вжити заходів щодо влаштування неповнолітньої дитини підозрюваної.

Апеляційну скаргу залишено без задоволення, ухвалу – без змін. Ухвала набирає законної сили з моменту проголошення і не підлягає оскарженню [42].

Таким чином, підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що кримінальне провадження на підставі угод, включно з угодами про визнання винуватості, в яких досягнута домовленість щодо звільнення особи, винної у корупційному правопорушенні, від відбування покарання з випробуванням, є повністю узгодженим з антикорупційною стратегією України. Такий підхід втілює принципи невідворотності покарання, гуманізму та пропорційності покарання. Застосування законодавчих фільтрів, встановлених статтями 468-476 Кримінального процесуального кодексу України [44], дозволяє зробити цей механізм ефективним засобом для запобігання та боротьби з

корупційними правопорушеннями. Він також сприяє оперативному виявленню, розслідуванню і припиненню таких кримінальних правопорушень, що є важливим кроком для запобігання новим правопорушенням.

Безперечно, з огляду на проведений аналіз, потрібно зупинитись на найбільш актуальному питанні. Військовий стан в Україні, який триває з початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в 2022 році, створив нові виклики для національної системи протидії корупції. У цих умовах державні ресурси, зокрема фінансові та матеріальні, є критично важливими для забезпечення оборони, підтримки населення та відновлення інфраструктури. Однак, військовий стан також загострив наявні проблеми у сфері протидії корупції, водночас відкривши нові можливості для вдосконалення системи. До цих проблем можна віднести ризики корупції у військових закупівлях, відсутність прозорості при наданні гуманітаної допомоги, обмеженість діяльності антикорупційних органів, зниження громадського контролю тощо.

Внаслідок цього, досить важливим є розгляд перспектив національної системи протидії корупції під час воєнного стану. В першу чергу, вбачається за доцільне реформування судової системи. В умовах військового стану є нагальна потреба в подальшій реформі судової системи, включно з розширенням повноважень і можливостей Вищого антикорупційного суду. Зміцнення незалежності судів, швидкий та ефективний розгляд корупційних справ сприятимуть підвищенню довіри до судової системи та зменшенню рівня корупції. Також, одним із важливих напрямів розвитку антикорупційної політики має стати посилення кримінальної відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення, особливо в умовах війни. Запровадження більш жорстких санкцій та спрощення процедур розслідування може сприяти зменшенню корупційних проявів. Цей перелік далеко не повний, але в

першу чергу потрібно звернути увагу саме на зведення корупційних схем до мінімуму [36, с. 255].

Отже, військовий стан в Україні створює нові виклики для національної системи протидії корупції, проте одночасно відкриває можливості для її вдосконалення. Цифровізація процесів, активізація громадянського суспільства, міжнародна співпраця та посилення правового захисту можуть стати ключовими факторами успішної боротьби з корупцією. Успішне подолання корупційних ризиків не лише сприятиме перемозі у війні, але й забезпечить стійкий розвиток України після завершення військових дій.

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що національна система протидії корупції в Україні зазнає значних викликів, але має перспективи для розвитку, які можуть допомогти знизити рівень корупції та підвищити довіру суспільства. Розглянемо основні недоліки та можливі перспективи розвитку.

В першу чергу, звертаємо увагу на недоліки. Хоча в Україні функціонують НАБУ, САП, НАЗК та ВАКС, їхня діяльність часто зазнає тиску з боку політичної еліти та олігархів. Це обмежує їхню ефективність та призводить до втрати суспільної довіри до їхніх дій.

Багато антикорупційних справ затягуються в судах або завершуються виправданням обвинувачених, що підриває намагання забезпечити невідворотність покарання за корупційні кримінальні правопорушення. Низька ефективність судів послаблює усю антикорупційну систему.

Взаємодія між НАБУ, НАЗК, САП та іншими органами часто є недостатньою, що призводить до дублікації зусиль, конфліктів юрисдикцій і неефективного використання ресурсів. В свою чергу, корупція залишається поширеною на всіх рівнях виконавчої влади, зокрема на місцевому рівні. Відсутність механізмів ефективного контролю та покарання сприяє продовженню корупційних схем.

Власне, через відсутність значущих результатів у боротьбі з корупцією більшість громадян ставиться скептично до роботи антикорупційних органів, що знижує рівень суспільної підтримки реформ.

Відносно перспективи розвитку національної системи протидії корупції, варто підкреслити наступне.

Успішна судова реформа є критично важливою для зниження рівня корупції. Реформування судів, особливо на рівні касаційних та апеляційних інстанцій, може забезпечити невідворотність покарання для корупціонерів та підвищити довіру громадян до правосуддя.

В свою чергу, захист антикорупційних органів від політичного впливу через нові законодавчі механізми може зміцнити їхню позицію. Це включає удосконалення механізмів призначення керівників антикорупційних органів.

Розширення можливостей громадського контролю та збільшення участі громадян у викритті корупції сприятиме посиленню відповідальності державних органів. Відкритість до розслідувань та залучення ЗМІ також посилять прозорість. Розширення використання електронних систем у державних послугах, автоматизація процесів ухвалення рішень та покращення прозорості фінансових операцій можуть знизити можливості для корупційних дій.

Як уже було сказано, посилення співпраці з міжнародними партнерами, зокрема ЄС, США, та іншими організаціями, забезпечить доступ до передових методів та ресурсів для боротьби з корупцією, а також створить додатковий контроль і моніторинг антикорупційних ініціатив [30, с. 431].

Національна система протидії корупції в Україні стикається з численними викликами, які перешкоджають її ефективному функціонуванню. Водночас, реалізація комплексних реформ і розвиток нових механізмів можуть сприяти формуванню більш стійкої та дієвої

антикорупційної системи. Це потребує не лише зусиль від держави, а й підтримки громадськості, громадських організацій та міжнародної спільноти.

Таким чином, звертаємо увагу, що пропозиції деяких законопроєктів ставлять під сумнів ефективність інституту кримінального провадження на підставі угод. Вони фактично зводять нанівець його можливості як одного з дієвих інструментів у протидії корупції, що підриває реалізацію принципів кримінального правосуддя та основних принципів права, на яких має базуватися система покарань. Така ситуація може призвести до послаблення правозастосування у сфері боротьби з корупцією і загрожує зниженням ефективності механізмів відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення.

ВИСНОВКИ

При написанні роботи у відповідності до мети дослідження та поставлених завдань було сформульовано наступні висновки.

Корупція є одним із найбільш шкідливих явищ, яке негативно впливає на соціально-економічний розвиток держав. Вона існує в різних формах та на різних рівнях суспільного життя, від державних установ до приватного сектора, створюючи перешкоди для ефективного державного управління та підриваючи довіру до державних інститутів. Зважаючи на глобальний характер цієї проблеми, міжнародна спільнота розробила низку правових інструментів, спрямованих на боротьбу з корупцією та підтримку відповідальних реформ на національному рівні. Участь України в цих міжнародних ініціативах допомагає зміцнити її правову систему та підвищити рівень прозорості в суспільстві. Водночас, для досягнення реальних результатів у сфері протидії корупції, важливо не лише імплементувати міжнародні стандарти, але й створити дієві механізми їх практичної реалізації та забезпечити активну участь громадянського суспільства. Ефективна боротьба з корупцією потребує комплексного підходу, що включає посилення спроможності правоохоронних органів, підзвітність державних посадових осіб та моніторинг з боку громадськості.

Ефективна боротьба з корупцією вимагає збалансованого підходу, що поєднує як універсальні, так і національно специфічні заходи. Основою антикорупційної політики виступають стабільні правові системи, що сприяють зниженню ризиків корупційних проявів шляхом ефективних механізмів контролю та відповідальності. Проте навіть найсильніші правові інститути потребують підтримки в частині міжнародного співробітництва, зокрема в імплементації таких стандартів, як криміналізація незаконного збагачення, що є важливою умовою для виявлення нерегулярних доходів та зловживань. Включення

цього положення до Конвенції ООН проти корупції, попри дискусії, підкреслює його роль у міжнародній антикорупційній політиці, оскільки воно створює правову базу для притягнення до відповідальності посадовців за значне зростання статків без підтвердження легальних джерел доходів. У той же час, країни-учасниці адаптують ці рекомендації до національних реалій, що дозволяє враховувати специфіку кожної держави. Таким чином, ефективність антикорупційної політики залежить від узгодженості міжнародних стандартів із національними особливостями, що дозволяє більш ефективно боротися з корупцією на всіх рівнях управління.

У сучасному світі корупція вважається не лише національною, але й міжнародною проблемою, що вимагає скоординованих зусиль держав та міжнародних організацій для її подолання. Прийняті міжнародні угоди, такі як Конвенція ООН проти корупції, встановлюють загальні стандарти і зобов'язання для країн-учасниць, що сприяє формуванню ефективної антикорупційної політики. Викликані корупцією наслідки є серйозними: вони підривають довіру до державних установ і заважають розвитку економіки та соціальних систем. Важливість міжнародного співробітництва у боротьбі з цим явищем підкреслює необхідність обміну інформацією та найкращими практиками. В Україні активне впровадження антикорупційних ініціатив, включаючи діджиталізацію державних процесів, сприяє зменшенню корупційних ризиків і підвищенню прозорості управління. Ефективність боротьби з корупцією потребує системного підходу, що охоплює як короткострокові, так і довгострокові рішення. Зрештою, лише об’єднуючи зусилля на міжнародному рівні, можна сподіватися на реальні результати у боротьбі з корупцією та забезпечення стабільного розвитку суспільства.

Визначення хабарництва, наведене в статті 368, охоплює широкий спектр ситуацій, де службова особа зловживає своїм становищем для отримання неправомірної вигоди, що підкреслює важливість чіткого

закріплення кримінальної відповідальності. Додатково, законодавство передбачає відповідальність не лише для тих, хто безпосередньо володіє владою, а й для осіб, які можуть впливати на прийняття рішень, що розширює межі відповідальності за корупційні дії. Хоча статистика свідчить про зменшення корупційних кримінальних правопорушень завдяки активізації антикорупційних органів, проблема залишає актуальною потребу в комплексному підході до профілактики та ресоціалізації осіб, засуджених за корупційні правопорушення. Успіх у боротьбі з корупцією залежить не лише від каральних заходів, але й від ефективної роботи судової системи та активної участі суспільства. Тому важливо продовжувати вдосконалювати законодавство та механізми його реалізації, щоб забезпечити справедливість і правопорядок у суспільстві. Результати боротьби з корупцією можуть бути досягнуті лише за умови зосередження зусиль на всіх рівнях – від законодавчих змін до ефективного впровадження антикорупційної політики.

Проблема корупції в Україні вимагає комплексного підходу, оскільки її масштаби й наслідки значно впливають на розвиток суспільства. Незважаючи на різноманітність стратегій у цій сфері, інтеграція соціального середовища є ключовим фактором у створенні ефективних антикорупційних заходів. Залучення громадськості, бізнесу та медіа до боротьби з корупцією здатне сприяти формуванню антикорупційної культури, підвищуючи довіру до державних інститутів і їх прозорості. Актуальність антикорупційних реформ підтверджується оцінкою виконання державної політики, яка регулярно аналізується на основі звітів. Проте, незважаючи на певний прогрес, важливою залишається стабільна реалізація реформ і посилення незалежності антикорупційних органів. Таким чином, для успішної боротьби з корупцією Україні необхідно продовжити роботу над підвищенням прозорості, відповідальності та соціальної участі, що є запорукою досягнення позитивних результатів у цій складній сфері. Тільки спільні

зусилля всіх секторів суспільства можуть забезпечити зміцнення правової системи та реальне подолання корупційних викликів.

Створення Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) стало значним кроком у забезпеченні незалежності та ефективності антикорупційних органів, що підвищує довіру до їх роботи. Проте, попри зусилля, корупція залишається системною проблемою, а низький рівень довіри населення до антикорупційних структур вказує на потребу вдосконалення їхньої діяльності. Виявлені недоліки, такі як недостатня професійна підготовка слідчих і прокурорів, а також політичний вплив, ускладнюють проведення об’єктивних розслідувань, особливо щодо високопосадовців. Законотворчі недоліки, зокрема у сфері лобістської діяльності та контролю за конфліктом інтересів, створюють умови для корупційних зловживань. Подальше вдосконалення антикорупційної політики вимагатиме активізації міжнародної співпраці та інтеграції кращих світових практик. Тому реформування антикорупційних інститутів є необхідним не лише для забезпечення законності, але й для зміцнення довіри суспільства до державних установ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пахлеванзаде А. Становлення міжнародно-правового механізму протидії корупції. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. №. 4 (39). С. 66-69. URL:http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pjuv_2021_4_15 (дата звернення 09.10.2024)

2. Міжамериканська конвенція проти корупції : Конвенція Орг. Америк. Держав від 29.03.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_089#Text (дата звернення: 09.10.2024)

3. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією : Конвенція Ради Європи від 04.11.1999 р. : станом на 16 берез. 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text (дата звернення 06.09.2024)

4. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) : Конвенція Ради Європи від 27.01.1999 р. № ETS173 : станом на 18 жовт. 2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text (дата звернення: 09.10.2024)

5. Конвенція Організації Об’єднаних Націй проти корупції (укр/рос) : Конвенція Орг. Об’єдн. Націй від 31.10.2003 р. : станом на 18 жовт. 2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення: 09.10.2024)

6. Яковенко Я. М. Міжнародні стандарти протидії корупції, проблеми їх впровадження в Україні. *Організаційний комітет Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Харків, 25 травня 2023 р.)2023.С.177-180..URL:https://ivpz.kh.ua/wp-

content/uploads/2024/01/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84_22.12.2023.pdf.(дата звернення 31.09.2024)

7. Іщук Д. О. Сучасний стан правового регулювання діяльності суб'єктів протидії корупції в Україні. *Юридичний бюлетень*. 2019. №. 11. С. 131-136. URL: https://dduvs.edu.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/new_d0872702/38_2/a.pdf (дата звернення 30.09.2024)

8. Содомора Р. О. Конвенція ООН проти корупції як міжнародний стандарт протидії корупції. Актуальні проблеми правового забезпечення протидії злочинності: тези доп. учасників наук.-практ. семін.(Харків, 14 трав. 2020 р.); Наук.-дослід. ін-т публ. політики і соц. наук. Харків: НДІ ППСН, 2020. 86 с.URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20200514/article/view/sodomora/pdf?utm_source (дата звернення 09.10.2024)

9. Філіпська Н. О. Міжнародні механізми протидії корупції. *Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід:*зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф.(м. Харків, 3 груд. 2021 р.). Харків: ХНУВС, 2021. С. 105-107.URL: https://dspace.univd.edu.ua/bitstreams/633fbb27-2b5b-4435-9d9c-0e19548a679e/download (дата звернення 15.10.2024)

10. Дубас В.М. Кримінально-правові засоби в системі правових засобів протидії корупційним кримінальним правопорушенням. *Правова позиція*. 2023. № 2 (39). С. 54-60.URL:https://uacademic.info/ua/document/0823U101104?utm_source (дата звернення 15.10.2024)

11. Бондаренко О. С. Концепція кримінально-правової протидії корупції в Україні : дис. д-ра юрид. наук: 12.00. 08 СумДУ. Суми, 2021. 551с.URL:https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/83799/3/Bondarenko_koruptsiia.pdf;jsessionid=56CA1B158A1EB1C7C19040DD2A3816AA (дата звернення 09.10.2024)

12. Гузоватий О.І. Кримінальна відповідальність за незаконне збагачення в Україні та деяких зарубіжних країнах : монографія. Дніпро: ДДУВС,2018.260с.URL:https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/2377?utm_source (дата звернення 15.10.2024)

13. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII : станом на 20 серп. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text (дата звернення: 09.10.2024)

14. Дубас В.М. Кримінальна відповідальність за корупційні правопорушення в міжнародних актах, ратифікованих Україною. *Ампаро.* 2022. № 4. С. 27-33.URL: https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/kriminalna-vidpovidalnist-za-korupciyni-pravoporushennya.html (дата звернення 20.10.2024)

15. Боровик А. В. Міжнародні стандарти щодо кримінальної відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення та їх запобігання. *Вчені записки*. 2020. С. 27-34.URL:https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/2_2020/part_3/7.pdf?utm_source (дата звернення 09.10.2024)

16. Трепак В. М. Теоретико-прикладні проблеми запобігання та протидії корупції в Україні: дис.… д-ра юрид. наук: 12.00. 08. ЛНУ ім. І. Франка. Львів, 2020. 481 с.URL:https://uacademic.info/ua/document/0520U101789?utm_source (дата звернення 15.10.2024)

17. Наливайко Л.Р., Степаненко К.В. Міжнародно-правові стандарти прав людини : навчальний посібник. Дніпро : ДДУВС, 2019. 184с.URL:https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/1012321/mod_resource/content/1/%D0%9C%D0%9F%D0%A1%D0%9F%D0%9B_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87.%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1

%D0%BD%D0%B8%D0%BA_.pdf?utm_source (дата звернення 25.10.2024)

18. Довженко Я.М. Міжнародні правові стандарти протидії корупційним злочинам. Юридичний науковий електронний журнал. 2019.№ 5.С.45-48.URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SENMK/mnp_MSPK.pdf (дата звернення 25.10.2024)

19. Слідча та детективна діяльність: виклики і перспективи: збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції (Харків, 25 травня 2023 р.). Харків: Юрайт, 2023. 212 с.URL:https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/19735 (дата звернення 09.10.2024)

20. Науково-практичний коментар Конвенцій Ради Європи про боротьбу з корупцією: Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією 1999 року; Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією 1999 року / Передмова: Радіна А. О., Бершеда Є. Р. ; Комітет Верховної Ради України з питань антикорупційної політики; Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ : Вид-во «Людмила», 2021. 420 с.URL:https://www.naiau.kiev.ua/files/naukova-diyalnist/naukovi-zaxodi/zbirnuki/2020/nauk_kom1.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 15.10.2024)

21. Головкін Б. М. Механізм запобігання корупції. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 4. С. 254-260.URL:https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/16918 (дата звернення 23.10.2024)

22. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III : станом на 7 верес. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення: 09.10.2024)

23. Бондаренко О.С. Концепція кримінально-правової протидії корупції: монографія. Суми, 2021. 472 с.URL:https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/83799/3/Bondarenko_koruptsiia.pdf;jsessionid=56CA1B158A1EB1C7C19040DD2A3816AA (дата звернення 25.10.2024)

24. Загиней-Заболотенко З., Гладун О. Поняття чи перелік корупційних кримінальних правопорушень: чого потребує Кримінальний кодекс України? Право України. 2020. № 9. С. 242-255.URL:http://jnas.nbuv.gov.ua/uk/article/UJRN-0001250955 (дата звернення 06.10.2024)

25. Офіс генерального прокурора. URL: https://www.gp.gov.ua/ua (дата звернення 15.10.2024)

26. Дюрдь В. І. Становлення кримінальної відповідальності за зловживання впливом в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. Т. 5. С. 241-246.URL:https://luhbulletin.dnuvs.ukr.education/index.php/main/article/view/145 (дата звернення 06.09.2024)

27. Водянніков О.Ю. Антикорупційний принцип Конституції. *Актуальні виклики у діяльності Вищого антикорупційного суду*: матеріали круглого столу (м. Київ, 10 вересня 2020 р.), Київ, 2020. С. 7-15.URL:https://first.vaks.gov.ua/wp-content/uploads/sites/2/2022/02/OSCE_Peremot_Dzuba_Book_A5_11_prew_280122.pdf (дата звернення 09.10.2024)

28. Вознюк А.А. Корупційні кримінальні правопорушення: концептуальні проблеми в контексті реформування кримінального законодавства України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ.* 2020. № 2 (20). С. 21-32.URL:https://elar.naiau.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/4317448a-17b8-4e42-af59-421394139c33/content(дата звернення 11.10.2024)

29. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення : Закон України від 07.04.2011 р. № 3207-VI : станом на 1 трав. 2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3207-17#Text (дата звернення: 09.10.2024)

30. Дубас В.М. Гармонізація кримінальної відповідальності за вчинення корупційних кримінальних правопорушень згідно з Конвенціями ООН та законодавством ЄС. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні:* збірник матеріалів VI Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Львів, 09 грудня 2022 р.): ЛьвДУВС, 2022. С. 428-433.URL:

31. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII : станом на 4 трав. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text (дата звернення: 09.10.2024)

32. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII : станом на 10 груд. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text (дата звернення: 09.10.2024)

33. Про Вищий антикорупційний суд : Закон України від 07.06.2018 р. № 2447-VIII : станом на 30 груд. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text (дата звернення: 11.10.2024)

34. Обідник Б. М. Сучасний стан та проблемні питання законодавчої регламентації запобігання корупції в Україні. *Наукові записки.* Серія: Право. 2019. Випуск 6. Кропивницький: ТОВ «Полімед-Сервіс»,2019.158с.URL:https://cusu.edu.ua/images/nauk_zapiski/pravo/6_2019/106-109.pdf (дата звернення: 11.10.2024)

35. Боголєпова А., Ковтун О. Актуальні проблеми подолання корупції в умовах війни та у постворенний період. *Літопис Волині.*

Всеукраїнський науковий часопис. 2022. С. 251-256.URL:http://litopys.volyn.ua/index.php/litopys/article/view/395/334 (дата звернення: 01.10.2024)

36. Демків Д. М. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії Спеціалізованої антикорупційної прокуратури з іншими правоохоронними органами: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.07. Тернопіль,2019. 256 с.URL:http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/35381 (дата звернення: 05.10.2024)

37. Михайленко Д.Г. Критерії диференціації правового регулювання протидії корупції в публічній і приватній сферах за міжнародними актами. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2018. № 1 (59).С.167.URL:https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5d6e6f63-f6d6-455f-a229-ab7ee1a2f24f/content (дата звернення: 25.10.2024)

38. Дудоров О. О., Коломоєць Т. О., Кушнір С. М., Макаренков О. Л. Загальнотеоретичні, адміністративно- та кримінально-правові основи концептуалізації антикорупційної реформи в Україні: кол. монографія / Навч.-наук. лаб. дослідження проблем службового права Нац. акад. прав. наук України; ДВНЗ 381 «Ужгород. нац. ун-т»; Юрид. фак. Запоріз. нац. ун-ту. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 475 с.URL:https://oldiplus.ua/files/contents/484.pdf?srsltid=AfmBOooFHt2LTsiGxDuPDCGfAo6PpKBstSUCW4XSWXKLLrw6X1ltoy6X (дата звернення: 09.10.2024)

39. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Закон України від 20.06.2022 р. № 2322-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text (дата звернення: 09.10.2024)

40. Цивінський О. І., Кравчук К. О., Пасєка О. Ф. Кримінальне провадження на підставі угод у сфері протидії корупції: проблеми, виклики та перспективи розвитку інституту. *Право і суспільство*. 2021.

T.2.C.224/233.URL:https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4016/1/%d0%bf%d0%b0%d1%81%d1%94%d0%ba%d0%b0.pdf (дата звернення: 20.10.2024)

41. Справа 947/22411/24 1-кс/947/9677/24. Провадження 11-сс/813/1182/24. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/121831440 (дата звернення: 15.10.2024)

42. Про Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України : Розпорядж. Антимонопол. ком. України від 23.02.2001 р. № 32-р : станом на 3 черв. 2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0291-01#Text (дата звернення: 01.10.2024)

43. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI : станом на 7 верес. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text (дата звернення: 09.10.2024)